

Маріупольський
державний
університет

**ІННОВАЦІЇ
В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ:
ТЕОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ ЗАГРОВАДЖЕННЯ У
ПРАКТИКУ**

**Збірник матеріалів
III Всеукраїнської науково-практичної конференції**

Київ - 2024

Інновації в дошкільній освіті: теорія, перспективи, шляхи запровадження у практику: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 28 березня 2024 року / за заг. ред. Ю.О.Демидова. Маріуполь: МДУ, 2024. 207 с.

Редакційна колегія:

- Голова** – Микола ТРОФИМЕНКО, ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор;
- Заступник голови** – Олена БУЛАТОВА, перший проректор МДУ, доктор економічних наук, професор;
- Члени оргкомітету:**
- Юлія ДЕМИДОВА, завідувач кафедри дошкільної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент;
 - Катерина КРУТІЙ, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти;
 - Ольга ФУНТИКОВА, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти;
 - Світлана МАКАРЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти;
 - Оксана ПОПОВСЬКА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти;
 - Вікторія ЯЙЛЕНКО, старший викладач кафедри дошкільної освіти;
 - Ірина ДЕСНОВА, в. о. завідувача кафедри практичної психології, кандидат педагогічних наук, доцент;
 - Оксана ГОЛЮК, завідувач кафедри педагогіки та освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.

Рекомендовано до друку Вченою радою психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету
(протокол № 10 від 28 березня 2024 року)

Статті публікуються в авторській редакції

© Колектив авторів, 2024

© Кафедра дошкільної освіти МДУ, 2024

Шусть В.В.,

к. пед. наук, доцент,
доцент кафедри практичної психології
Маріупольський державний університет, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПРІОРИТЕТ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Активність майбутнього фахівця, за якої форми якої вона б не здійснювалася, є складним психологічним процесом, який потребує від особистості високої моральності, відповідальності, вираженої професійної спрямованості, глибоких знань, навичок, стійкого інтересу та фізичного здоров'я. Всі ці якості об'єднуються і функціонують у складному індивідуальному контексті, який визначає професійну особистість. Організація будь-якої діяльності передбачає чітке уявлення індивідом про початкові та кінцеві результати. Це вимагає від людини певних вимог, що відповідають обраній професії.

У працях вчених – представників різноманітних наук про людину вважається доцільним застосування комплексної оцінки якостей підготовки фахівця, а також підходів до його професійної підготовки [2], [3], [4], [6], [7].

Професіограма фахівця базується на загальних та спеціальних знаннях, уміннях та навичках, які він здобуває під час практичної діяльності в процесі навчання. Вчені, керуючись метою діяльності, аналізують реальні ситуації, в яких фахівець виконує свої трудові обов'язки та застосовує необхідні знання та навички. Моделюючи будь-яку сферу трудової діяльності, можна передбачити конкретні шляхи, засоби, операції та критерії професійної підготовки студентів [5].

При оцінці професійних характеристик випускника вищого навчального закладу вчені враховують обсяг та склад його спеціалізованої підготовки, а також зміст його знань, умінь та навичок, до яких входять [6]:

- Розуміння об'єкта, предмета та його місця у структурі наук;
- Володіння категоріальним та критеріальним апаратом науки;
- Розуміння теоретичного та практичного значення науки та її розвитку;
- Глибокі знання конкретної науки, що відповідає отриманій спеціальності;
- Навички проведення лабораторних досліджень та інші професійні дії;
- Вміння виконувати дії та операції, що відповідають професійній діяльності фахівця.

Існує тенденція до формування відповідних стратегій та технологій взаємодії людини з природою, а також до розвитку певних структур підсвідомості. Так, для старших класів середньої школи характерна спрямованість освіти на світоглядні, філософські та культурологічні аспекти взаємодії суспільства, людини та природи.

Проте у навчальному процесі університету потрібна концептуально і змістовно вибудована система екологічних знань і навичок, особливо у фахових предметах.

Психологічним фундаментом для вибору змісту вищої освіти, що сприяє формуванню екологічної свідомості, служать різноманітні психологічні фактори та механізми. Онтогенетичні закономірності формування екологічної свідомості в юнацькому віці акцентують увагу на осмисленні особистої позиції студента, спонукаючи його до пошуку гармонії у світі природи та взаємодії з нею [1].

Отже, діяльність майбутнього фахівця вимагає набуття комплексу знань, навичок і вмінь, які охоплюють не лише фахову практику, а й екологічну складову. Інтеграція цих аспектів допоможе покращити якість освіти та забезпечити більш ефективну взаємодію з природним середовищем.

Ця діяльність може бути розкрита через різні компоненти, такі як організаційні, комунікативні, інформаційні, орієнтаційні, мобілізаційні, аналітичні та спеціальні (предметні).

Критерії визначаються загальною логікою роботи і описують якісні ознаки, які дозволяють кількісно оцінити рівень розвитку суб'єктів. Вони відображають закономірності формування якостей особистості та допомагають встановити зв'язки між компонентами системи, що вивчається, для відображення динаміки зміни досліджуваної якості. Комплекс якісних критеріїв свідчить про ефективність педагогічного процесу певного освітнього закладу [4].

На нашу думку, критерії ставлення студентів до екології та здоров'я людини різноманітні та мають диференційований характер, що може бути описано на трьох рівнях: індиферентному (пасивному), раціонально-орієнтованому та активно-діяльному. Кожен рівень критеріїв структурований за компонентами, які мають такі характеристики:

- Інформаційна ємність екологічних, медичних та професійних знань і навичок;
- Ставлення до проблем екології та здоров'я людини на державному рівні;
- Задоволення організацією свого способу життя та життєдіяльності;
- Прояв активності та самостійності в основних сферах діяльності.

Основний акцент процесу ставиться на розвиток мотиваційно-ціннісної та емоційно-вольової сфер, перетворення студентів з об'єктів навчання на суб'єктів екологічної, валеологічної та професійної діяльності, а також на розвиток екологічної свідомості серед студентів.

Запропонуємо теоретичну модель виховання студентів у контексті екології та здоров'я людини, складається з двох основних блоків - "Здоров'я людини" та "Зовнішнє середовище". Кожен з цих блоків охоплює широкий спектр аспектів, які впливають на здоров'я та добробут особистості.

1. Блок "Здоров'я людини":

- Включає проблеми здоров'я фахової та соціальної категорії, особисту гігієну, оздоровчу фізичну культуру, основи раціонального харчування, профілактику захворювань, методику відновлення здоров'я, фізіологію праці та відпочинку.

2. Блок "Зовнішнє середовище":

- Поєднує тематичний матеріал за умовами праці та навчання (санітарно-гігієнічні норми та техніку безпеки), матеріально-побутові умови, екологічні

фактори, що впливають на здоров'я та соціальні умови життєдіяльності особистості.

Основу програми складатимуть:

- Знання екології, здоров'я, засновані на екологічних чинниках довкілля, з використанням міжпредметного зв'язку з іншими галузями знань.

- Міждисциплінарний підхід у формуванні екологічної та валеологічної культури студентів.

- Єдність інтелектуального та емоційно-вольового підходів у діяльності студентів.

- Взаємозв'язки глобального та національного аспектів у розкритті екологічних, валеологічних та медичних проблем у навчальному процесі.

Реалізація програми включає розв'язання специфічних завдань вищої освіти:

- Засвоєння ключових ідей, понять та наукових фактів про природу та здоров'я.

- Розуміння матеріальної та духовної цінності природи та здоров'я.

- Формування теоретичних знань та практичних умінь у вивченні та оцінці стану навколишнього середовища та організму людини.

- Показники сформованості змістової частини вищої освіти включають володіння поняттями, науковими теоріями та правилами.

Такий підхід дозволить студентам розвивати не лише знання, але й уміння, навички та цінності, необхідні для свідомого та відповідального ставлення до навколишнього середовища та власного здоров'я.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацилева О. В., Пузь І. В. Навчально-методичний посібник з дисципліни Прикладні аспекти психології: Екологічна психологія для здобувачів вищої освіти освітньої програми «Психологія». (2-ге видання, перероб. і допов.). Вінниця, 2021. 215 с.

2. Білецька Г. А. Критерії, показники й рівні сформованості природничо-наукової компетентності майбутніх екологів. Освіта та педагогічна наука. 2014. № 2 (163). С.19–24.

3. Пріма Р.М., Пріма Д.А. До питання підготовки майбутніх практичних психологів до роботи в умовах інклюзії // Jurnalul Umanitar Modern. 2019. № 1. С. 32-34.

4. Рибалко Ю. В. Формування професійної компетентності майбутніх екологів у фаховій підготовці у вищих аграрних навчальних закладах: монографія. Херсон: Грінь Д.С., 2013. 230 с.

5. Чернілевський Д. В. Методологія наукової діяльності: навч. посіб., вид. 3-є, перероб. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2012. 364 с.

6. Puzyr T. M. Scientific approaches to formation of ecological culture of environmental technicians during training. Nauca i Studia. Filozofia. Filologiczne nauki. Pedagogiczne nauki. Przemysl, 2015. № 9 (140). P. 82–86.

7. Stapp W. M. The Concept of Environmental Education. The Journal of Environmental Education. 2009. № 1. P. 5-9.